परिशिष्ट- "इ"

प्रश्नावली - शिक्षणविस्तार अधिकारी यांचेसाठी

अ-१ : शिक्षण विस्तार अधिका-याबद्दल सर्वसामान्य माहिती :

१. शिक्षण विस्तार अधिका-याचे नांव --------
----

२. कार्यालयीन पत्ता --------------------
----

३. वय ---------------- वर्षे

४. शैक्षणिकपात्रता -----------------------

५. अनुभव ----------------------------वर्षे

६. कार्यक्षेत्रातील प्राथमिक शाळांची संख्या -------

७. कार्यक्षेत्रातील प्राथमिकशिक्षकांची संख्या -------

८. आतापर्यंत केलेली उल्लेखनीय कामे [लेखन,कृति संशोधन अंमलात आणलेले विशेष प्रकल्प, इत्यादि]

प्रश्नावली - शिक्षणविस्तार अधिकारी यांचेसाठी

अ-१ : शिक्षण विभागाची उद्दिष्टे

व्यक्तीप्रमाणेच प्रशासकीय [विभागाकडुनही काही उद्दिष्टांची पुर्तता व्हावी अशी अपेक्षा असते. ही उद्दिष्टे साध्य होण्याच्या दृष्टीने विविध कार्यक्रमांची आखणी व अंमलबजावणी करण्यात येते. खाली विकासगट पातळीवरील शिक्षण विभागाची काही महत्वाची उद्दिष्टे दिली आहेत. या उद्दिष्टांना आपल्या मते त्याच्या महत्वानुसार क्रमांक द्या.

उद्दिष्टे	क्रमांक
१] ६ ते १४ या वयोगटातील सर्व मुला मुलींना मोफत व सक्तीच्या प्राथमिक शिक्षणाची सुविधा उपलब्ध करून देणे.	
२] प्राथमिक शाळांमधील सामाजिक व आर्थिकदृष्टया कमकुवत गटातील विद्यार्थ्यांना पाटया, पाठ्यपुस्तके, वहया, गणवेश व मधल्या वेळचा आहार इत्यादि सुविधा उपलब्ध करून देणे.	
३] मुलींचे शाळेतील घटनोंदणीचे प्रमाणे वाढावे, व गळतीचे प्रमाण कमी व्हावे या दृष्टीने कार्यक्रम अंमलात आणणे.	
४] सर्व नागरिकांना प्रौढ शिक्षण वर्गाच्या माध्यमातुन साक्षरता, अंकज्ञान, परिसराचे ज्ञान व व्यावसायिक कौशल्याचे ज्ञान मिळविण्यास संधी प्राप्त करून देणे.	

५] विद्यार्थ्यांमध्ये असलेल्या अभ्यास, कला, क्रिडा, इ. क्षेत्रातील सुप्त गुणांचा शोध घेवुन त्यांचा विकास करण्याच्या दृष्टीने कार्यक्रम अंमलात आणणे.

६] प्राथमिक शाळांना वारंवार भेटी देवुन व तपासणी करुन शाळांचे व्यवस्थापन व अध्यापनाचा दर्जा समाधानकारक राखण्याच्या दृष्टीने दक्षता घेणे.

७] प्राथमिक शिक्षकांच्या गुणवत्ता वाढी साठी त्यांना शिबिरे, उद्बोधन इ. माध्यमाद्वारे मार्गदर्शन करणे.

८] प्राथमिक शाळांना इमारत, फर्निचर, ग्रंथालये, क्रिडांगणे, शैक्षणिक साहित्य इ. भौतिक सुविधा प्राप्त करुन देणे.

९] विकास गटातील प्राथमिक शिक्षकांच्या समस्यांचा शोध घेवुन त्यावर उपाय शोधण्यासाठी नाविन्यपूर्ण प्रकल्प अंमलात आणण्यास प्रोत्साहन देणे.

अ-२ : उद्दिष्टे साध्य होण्यासाठी योग्य त्या सुविधा उपलब्ध होणे आवश्यक आसते. भौतिक सुविधा, मनुष्यबळ आणि वेळ असे या सुविधांचे तीन प्रकार करता येतील विकासगट पातळीवरील शिक्षण विभागाची उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी उपलब्ध असलेल्या सुविधांबद्दल आपणांस कितपत समाधान वाटते हे दाखविण्यासाठी त्याच्या समोर दिलेल्या विधानापैकी योग्य विधानाखाली [ ] अशी खूण करा.

सुविधांचा प्रकार	प्रतिसादक संख्या	काही अंशी समाधान वाटते	निश्चित सांगता येत नाही	काही अंशी असमाधान वाटते.	खपच असमाधान वाटते
१] भौतिक सुविधा प्राथमिक शाळांच्या इमारती					
२] प्राथमिक शाळामध्ये उपलब्ध असलेले शैक्षणिक साहित्य					
३] प्राथमिक शाळांच्या प्रयोग शाळा					
४] प्राथमिक शाळांच्या मधील ग्रंथालये					
५] प्राथमिक शाळांमधील क्रिडांगणे व खेळाचे साहित्य					

मनुष्य बळ	:	:	:	:	:	:
१] प्राथमिक शिक्षकांची संख्या						
२] प्राथमिकशिक्षकांचा व्यावसायिक दर्जा						
३] शिक्षण विस्तार अधिका-यांची संख्या						
४] शिक्षण विस्तार अधिका-यांचा व्यावसायिक दर्जा						
५] शिक्षण विस्तार अधिका-यांना कामासाठी उपलब्ध वेळ						

अ-३ : शिक्षण विस्तार अधिका-यांच्या कार्याचे स्वरूप

महाराष्ट्र शासनाने १९७३ मध्ये "शिक्षण विस्तार अधिका-यांची कर्तव्ये:मार्गदर्शिका मसुदा" ही पुस्तिका प्रसिध्द केली, या पुस्तिकेत शिक्षण विस्तार अधिका-यांची कर्तव्ये देण्यात आली आहेत. ही च कर्तव्ये पुर्नरचित स्वरुपात दिली आहेत.

खालील तपशिल काळजिपूर्वक वाचा आणि त्यानंतर विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[१] प्र स्ता व ना

शिक्षण विस्तार अधिकारी हा शिक्षण विभागाचा दुसरा पर्यवेक्षक अधिकारी आहे. ग्रामीण भागात शैक्षणिक धोरणांची अंमलबजावणी करणारा तो अधिकारी आहे. ही जबाबदारी पार पाडत असतानाच त्याला अधिका-यांच्या भूमिकेबरोबरच कार्यकर्त्यांचीही भूमिका घ्यावी लागते.

जिल्हयातील प्राथमिक शाळांच्या संख्येच्या प्रमाणात [४०:१] किंवा प्राथमिक शिक्षकांच्या संख्येनुसार [२००:१] शिक्षण विस्तार अधिका-यांची पदे मंजुर करण्यात येतात.

प्रश्न :

[१] प्रस्तावनेच्या मसुद्यात आपण कोणते बदल सुचवू इच्छिता ?

अ] शिक्षण विस्तार अधिका-यांच्या कार्याचे स्वरुप

- -

- -

आ] शिक्षण विस्तार अधिकाऱ्यांची पद मंजूर करण्याचे निकष

- -

- -

- -

२] कर्तव्ये

प्राथमिक शिक्षकांविषयीची कर्तव्ये

१] शैक्षणिक शिबीरे, चर्चासत्रे, कृतिसत्रे, शिक्षक संमेलने, परिसंवाद इत्यादीचे आयोजन करणे.

२] शाळांचा दर्जा उंचावण्याकरता शिक्षकांना मार्गदर्शन करणे.

३] शिक्षण क्षेत्रातील आधुनिक विचार प्रवाहांचा शिक्षकांना परिचय करुन देणे.

४] शिष्यवृत्याकरिता विद्यार्थ्यांना तयार करण्यास शिक्षकांना मार्गदर्शन करणे.

५] शिक्षकांच्या वर्गातील अध्यापनविषयक व इतर कामा च्या वाटणीत फेरफार सुचविणे.

६] आलेल्या तक्रार अर्जाची चौकशी करणे व त्यासंबंधी अहवाल योग्य त्या अधिकाऱ्यांकडे पाठविणे.

७] शिक्षकांच्या बदल्याबाबत शिफारशी करणे.

८] शिक्षकांच्या कामाचे गोपनीय अहवाल लिहीणे.

९] शिक्षकांना द्यावयाच्या बढती किंवा शिक्षा याबद्दल शिफारशी करणे.

प्रश्न :

अ] या गटातील यादीत कोणती जादा कर्तव्ये समाविष्ट करावी असे आपणास वाटते ?

- - - - - - - - - - - - - - - - - - - -

- -

- -

आ] या गटातील कोण्ती कर्तव्ये वगळावी असे आपणास वाटते ? क्रमांक द्या

क्रमांक :

[३] विद्यार्थ्यांविषयीची कर्तव्ये :

१] सक्तीच्या शिक्षण योजनेनुसार शिरगणती व पुढील कार्यवाही करणे.

२] बालवीर चळवळ, क्रीडास्पर्धा, राष्ट्रीय उत्सव, सांस्कृतिक कार्यक्रम, इत्यादी सहशालेय कार्यक्रम शाळां मधून आयोजित करण्यास मार्गदर्शन करणे.

३] विद्यार्थ्यांकरिता असलेल्या शिष्यवृत्यांची माहिती विद्यार्थ्यांना करून देणे.

अ] या गटातील यादीत कोणती जादा कर्तव्ये समाविष्ट करावीत असे आपणास वाटते.

- -

- -

- -

आ] या गटातील कोणती कर्तव्ये वगळावी असे
आपणास वाटते ? क्रमांक द्या.

क्रमांक : - - - - - - - - - - - - - - - - -

[३] प्राथमिक शाळांविषयीची कर्तव्ये :

१] खाजगी जिल्हापरिषदांच्या व नगरपालिकांच्या प्राथमिक शाळांची तपासणी करणे, भेटी देणे व मार्गदर्शन करणे.

२] नवीन प्राथमिक शाळांना मान्यता देणे व अनुदान देण्याबद्दल शिफारस करणे.

३] खाजगी शाळांच्या हिशेबाची तपासणी करणे.

४] शाळा इमारतीकरता योग्य जागेची नियमाप्रमाणे शिफारस करणे.

५] शालेय इमारतींच्या भाडयाबद्दल शिफारस करणे.

६] शालेय इमारतीच्या दुरुस्तीबद्दल शिफारस करणे.

७] शालेय दप्तर तपासणी, वाचनालयातील पुस्तके कमी करणे, डेडस्टॉक कमी करणे अगर दुरुस्त करणे, इ. बद्दल शिफारस करणे.

प्रश्न :

अ] या गटातील यादीत कोणती जादा कर्तव्ये
समाविष्ट करावी असे आपणास वाटते ?

- -

- -

- -

आ] या गटातील कोणती कर्तव्ये वगळावी असे
आपणास वाटते ? क्रमांक द्या

क्रमांक :

४] कार्यालयाविषयी कर्तव्ये :

१] स्वत:चे दप्तर काळजीपूर्वक ठेवणे.

२] आपल्या विभागातील शाळांविषयी
सर्वकष माहितीची नोंदवही ठेवणे.

३] वार्षिक सांख्यिकीय माहितीचे संकलन करणे.

४] शाळांकडून मागविलेल्या कालिक माहीतीचे
संकलन करुन जिल्हा कार्यालयाकडे माहिती पाठविणे

५] स्वत:कडे असलेल्या योजनासंबंधी पत्रव्यवहार
करणे.

प्रश्न :

अ] या गटातील यादीत कोणती जादा कर्तव्ये
समाविष्ट करावी असे आपणास वाटते.

- -
- -
- -

आ] या गटातील कोणती कर्तव्ये वगळावीत असे
आपणास वाटते ? क्रमांक द्या

क्रमांक :

५] जनसंपर्कविषयक कर्तव्ये :

१] स्थानिक शाळा समितीच्या सदस्यांच्या
भेटी घेणे व शालेय व्यवस्थापनाबद्दल चर्चा करणे.

२] शिक्षक,समाज व शाळा एकत्र आणून शाळा
सुधार मोहिम कार्यान्वित करणे.

प्रश्न :

अ] या गटातील यादीत कोणती जादा कर्तव्ये समाविष्ट
करावीत असे आपणास वाटते ?

- -

- -

- -

आ] या गटातील कोणती कर्तव्ये वगळावी असे
आपणास वाटते ? क्रमांक द्या.

क्र मां क :

६] नियोजन व विशेष योजनांची अंमलबजावणी :

१] मासिक फिरतीचा कार्यक्रम व तद्संबंधी पाठ-
वावयाचा अहवाल तयार करणे.

२] शाळांचा दर्जा उंचावण्याकरीता वरिष्ठ अधिका-यांना योजना सुचविणे व त्या मंजुर झाल्यावर कार्यवाहीत आणणे.

३] शैक्षणिक प्रदर्शन व विविध शैक्षणि स्पर्धाआयोजित करणे.

४] विविध शैक्षणिक प्रकल्प शाळांमधून हाती घेणे व तद्संबंधी शाळांना मार्गदर्शन करणे.

५] माध्यमिक शाळा,अध्यापक विद्यालये,अध्यापक महाविद्यालय,व प्राथमिक शाळा यांच्यामध्ये सुसंवाद निर्माण करणे,शाळासमुह योजना,दत्तक शाळा योजना,इत्यादि उपक्रम कार्यान्वित करणे.

६] शालेय दर्जा उंचावण्याच्या दृष्टीने शाळानिहाय नियोजन,शाळा सुधार मोहिम,इत्यादी उपक्रम हाती घेणे.

७] पालक-शिक्षक संघ स्थापन करण्यास शाळांना उत्तेजन देणे व तत्संबंधी मार्गदर्शन करणे.

प्रश्न :

अ] या गटातील यादीत कोणती जादा कर्तव्ये समाविष्ट करावी असे आपणास वाटते ?

- - - - - - - - - - - - - - - - - - - -

- - - - - - - - - - - - - - - - - - - -

आ] या गटातील कोणती कर्तव्ये वगळावी असे आपणास वाटते ? क्रमांक द्या.

क्र मां क :

७] इतर कर्तव्ये

१] पंचायत समितीच्या सभेंची वेळी शैक्षणिक विषयावर गटविकास अधिकारी यांना सल्ला देणे.

२] माध्यमिक शाळांच्या तपासणीत शिक्षणाधिका-याना मदत करणे.

३] शिक्षणाधिका-यांनी सांगितल्यास माध्यमिक शाळांची तपासणी करणे.

४] शिक्षणाधिका-यांच्या आदेशानुसार नवीन माध्यमिक शाळांना भेटी देणे,त्यांची तपासणी करणे व त्यांच्या मान्यतेबद्दल शिफारस करणे.

५] शिक्षणाधिका-यांच्या आदेशानुसार संगीतवर्ग,शिक्षण क्लासेस,संस्कृत पाठशाळा, इत्यादीची तपासणी करणे व भेंटी देणे.

६] समाज शिक्षण मोहिमेस उत्तेजन देणे व ती कार्यान्वित करणे.

७] ग्रामीण वाचनालयाची तपासणी करणे व अनुदानाची शिफारस करणे.

८] वरिष्ठ अधिका-यांनी वेळोवेळी सोपविलेली कामे करणे.

प्रश्न :

१] अ] या गटातील यादीत कोणती जादा कर्तव्ये समाविष्ट करावी असे आपणास वाटते ?

- -

- -

- -

- -

आ] या गटातील कोणती कर्तव्ये वगळावी असे आपणास वाटते ? क्रमांक द्या.

क्रमांक =

अ -४ : गट विकास अधिकारी आणि शिक्षणाधिकारी यांच्याशी संबंध

१] १९७६-७७ पासून शासनानेन शिक्षण विस्तार अधिका-यांवरील गट विकास अधिका-याचे नियंत्रण काढुन ते जिल्हा परिषद शिक्षणाधिका-यांकडे दिले. या निर्णयामुळे कोणते फायदे झाले असे आपणास वाटते. ?

- - - - - - - - - - - - - - - - - - - -

- - - - - - - - - - - - - - - - - - - -

- - - - - - - - - - - - - - - - - - - -

२] वरील निर्णयामुळे कोणत्या अडचणी निर्माण झाल्या असे आपणास वाटते ?

- -

- -

- -

३] १९८३ पासून विकासगट पातळीवर गट शिक्षणाधिका-यांची पदे निर्माण केली? ही व्यवस्था कितपत परिणामकारक झाली ? या व्यवस्थेची परिणामकारकता वाढविण्यासाठी कोणती पावले उचलेणे आवश्यक आहे. ?

- -

- -

- -

४] जिल्हयामध्ये १९९५ पासून केंद्रमुख्याध्यापकांची विविध पदे भरली गेली ही व्यवस्था परिणामकारक आहे काय? परिणामकारकता वाढविण्यासाठी उपाय सांगा ?

अ-५ शिक्षण विस्तार अधिका-यांचा विविध कामावर खर्च होणारा वेळ.

- - - - - - - - - - - - - - - - - - -

१. शिक्षण विस्तार अधिका-यांचा विविध कामासाठी कामाच्या एकूण वेळेच्या किती टक्के वेळ खर्च होतो याचा शक्य तेवढा अचूक अंदाज द्या

	कामाचे स्वरूप	खर्च झालेल्या वेळेची टक्केवारी
१]	प्राथमिक शाळांना भेटी	- - - - - - - - - - -
२]	प्राथमिक शाळांची तपासणी	- - - - - - - - - - -
३]	माध्यमिक शाळा, बालवाड्या, व इतर संस्थांना भेटी व तपासणी.	- - - - - - - - - - -
४]	प्रवास	- - - - - - - - - - -
५]	सभा, शिबिरे, संमेलने इ.	- - - - - - - - - - -
६]	गट विकास अधिकारी व पंचायत समितीचे सभापती यांच्याशी चर्चा	- - - - - - - - - - -
७]	भेटावयास आलेल्या व्यक्तींशी चर्चा	- - - - - - - - - - -
८]	कार्यालयीन काम	- - - - - - - - - - -
९]	इतर	- - - - - - - - - - -
	एकूण	१००%

२. शिक्षण विभागशी संबंधीत नसणारी कोणती कामे आपणास करावी लागतात ? खालील जागेत तपशील द्यावा.

- -

- -

- -

- -

कार्यप्रेरणेवर परिणाम करणारे घटक

आवश्यक ती कार्यप्रेरणा मिळण्यासाठी बाजुला दिलेली गरज आपल्या स्वत:च्या पदाचा विचार केल्यास आपल्या मते

कार्यप्रेरणेवर परिणाम करणारे घटक	किती प्रमाणात पूर्ण झाली आहे					२] किती प्रमाणात पूर्ण होणे आवश्यक आहे				
	खूपच	ब-याच प्रमाणात	काही प्रमाणात	अल्प प्रमाणात	मळीच नाही	खूपच प्रमाणात	ब-याच प्रमाणात	काही प्रमाणात	अल्प प्रमाणात	मळीच नाही
१. वेतनश्रेणी व इतर आर्थिक लाभ										
२. स्वत:च्या व्यावसायिक विकासाला वाव										
३. पदोन्नतीची संधी										
४. महत्वपूर्ण कार्य केल्याचे समाधान										
५. चांगल्या कामाबद्दल गुणग्रहण										
६. शिक्षण विभागाचे विभागाबाहेर महत्व										
७. सेवाशाश्वती										
८. कामातील विविधता व आव्हान										

परिशिष्ठ-'ई' : पडताळा पत्रक

CHECKLIST DEVELOPED BY STATE COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING FOR EVALUATION OF PERFORMANCE IN RELATION TO EDUCATIONAL ACTIVITIES AT THE BEAT LEVEL

शिक्षण विस्तार अधिका-यांसाठी पडताळा पत्रक

प्रास्ताविक :

शिक्षण विस्तार अधिका-याने आपल्या बीटमधील प्राथमिक शाळाच्या गुणवत्ता विकासाकडे विशेष लक्ष द्यावे अशी अपेक्षा आहे. आपल्या बीटमधील ८० टक्यापेक्षा जास्त शाळा मध्ये खालील क्षमता/उपक्रम इ. दिसून आल्यास 'अ' श्रेणी द्यावी. ६० ते ७९ टक्यापर्यंत दिसून आल्यास 'ब' श्रेणी द्यावी ४० ते ५९ टक्के शाळांमध्ये हे दिसून आल्यास 'क' श्रेणी द्यावी. २५ ते ३९ टक्के शाळांत दिसून आल्यास 'ड',श्रेणी द्यावी. आणि २५ टक्याहुन कमी शाळांत आढळून आल्यास त्यांना 'ड' श्रेणी द्यावी. विस्तार अधिका-याने संपादित केलेल्या श्रेणीनुसार खालीलप्रमाणे गुण द्यावेत.

श्रेणी	गुण
अ	४
ब	३
क	२
ड	१
इ	०

अशा उपक्रमापुढे होय/नाही असे पर्याय दिले आहेत त्या

ठिकाणी संबंधीत बाबींचा आढळ बऱ्हंशी झाल्यास तेथे तुमचे उत्तर 'होय' येईल. अशा उत्तराला एक गुण द्यावा व उत्तर 'नाही' आल्यास शुन्य गुण द्यावा. वरीलप्रमाणे मिळालेल्या एकूण गुणांची बेरीज करुन आपली श्रेणी शेवटी दिल्याप्रमाणे ठरवावी.

शिक्षण विस्तार अधिका-यासाठी पडताळा पत्रक.

[१] उत्कृष्टाच्या वाटचालीत शिक्षण विस्तार अधिका-याची भूमिका -

१.१ अ]	शिक्षणाच्या सार्वत्रिकरणाचे महत्व समजले आहे.	होय / नाही.
ब]	गुणवत्ता वाढीमागील भूमिका मान्य आहे.	होय / नाही.
१.२	स्वत: अध्यापनाची कौशल्य आत्मसात केली आहेत.	अ ब क ड इ
१.३	अध्ययन-अध्यापनांची नवे तंत्र अवगत आहे	अ ब क ड इ
१.४	शिक्षकांच्या चांगल्या कामाचे कौतुक करतो.	अ ब क ड इ
१.५	शिक्षकांच्या गुणविशेषाची नोंद घेतो	अ ब क ड इ
१.६	शिक्षकांच्या अडचणी निवारण करण्याचा प्रयत्न करतो.	अ ब क ड इ
१.७	संघटन-कौशल्ये संपादन केली आहेत	अ ब क ड इ
१.८	शिक्षक, विद्यार्थी, समाज यांच्याशी सुसंवाद साधतो.	अ ब क ड इ
१.९	शिक्षण विकासाच्या विविध योजना कार्यान्वित करतो.	अ ब क ड इ

१.१० परीक्षेच्या कामात सक्रिय सहभागी होतो. अ ब क ड इ

१.११ उत्कृष्टाच्या वाटचालीत विविध घटकाचे सहकार्य मिळवीतो. अ ब क ड इ

१.१२ उत्कृष्टाच्या कार्यक्रमासाठी योग्य घटकांची निवड करतो. अ ब क ड इ

१.१३ गुणवत्ता विकासाच्या कार्यक्रमांची कार्यवाही यशस्वीपणे करतो. अ ब क ड इ

[२] शिक्षण विस्तार अधिका-यांसाठी किमान कार्यक्रम

२.१ शालेय गुणवत्ता वाढीमधील स्वत:ची भूमिका ओळखून काम करतो. अ ब क ड इ

२.२ शिक्षण विस्तार अधिका-याने स्वतःच्या संदर्भात खालील गोष्टींची पुर्तता केली आहे किंवा करो हे पहावे. होय/नाही

[अ] बीट रजिस्टर अद्यावत होय/नाही

[ब] बीटमधील शाळांच्या गरजांची नोंद होय/नाही

[क] बीटमधील समस्यांची माहिती होय/नाही

[ड] शिक्षकांशी योग्य सुसंवाद होय/नाही

[इ] आधुनिक शैक्षणिक तंत्राच्या माहितीचे संकलन होय/नाही

[फ] परिसरातील विविध विषयांतील कुशल शिक्षकांची माहिती होय/नाही

[ग] गट संमेलनात कृतिशील अध्ययन-अध्यापनाचे प्रात्यक्षिक होय/नाही

[ह] बीटमधील घ्यावयाच्या वार्षिक कार्यक्रमाचे नियोजन होय/नाही

[य] बीटमधील स्थानिक पुढा-यांशी संपर्क होय/नाही

[र] स्थानिक गरजांवर आधारित मार्गदर्शनपर शैक्षणिक साहित्याची निर्मिती. होय/नाही

[ल] दररोज किमान १० पानांचे वाचन व एकपान लेखन. होय/नाही.

२.३ आपल्या बीटमधील शिक्षकांच्या संदर्भात खालील पुर्तता केली आहे. :-

[अ] बीटमधील उत्कृष्ट शिक्षकांची नोंद होय/नाही.

[ब] शिक्षकांच्या अध्यापनविषयक अडचणींची नोंद होय/नाही.

[क] अध्ययन-अध्यापनाच्या नवीन पध्दतीचा प्रकार होय/नाही.

[ड] मार्गदर्शनपर साहित्याचा संग्रह व शिक्षकांना वाटप होय/नाही.

[इ] शिक्षकांसाठी स्नेहसंमेलनाचे आयोजन होय/नाही.

२.४ बीटमधील शाळांतील विद्यार्थ्यांच्या संदर्भात खालील गोष्टींची पुर्तता केली आहे :-

अ] नाव नोंदणीचे काम पूर्णांशाने केले आहे. होय/नाही.

ब] अनौपचारिक शिक्षणासाठी अंशकालीन वर्ग सुरु केले आहेत. होय/नाही.

क] मुलांच्या गुणविकासाचे कार्यक्रम केले जातात होय/नाही.

ड] गरीब मुलामुलींना मदत मिळवून देण्यात येते होय/नाही.

इ] बीटमधील शाळांतील विद्यार्थ्यांसाठी विशेष कार्यक्रम तयार केले आहेत. होय/नाही.

फ] बुद्धिमान मुलांसाठी विशेष कार्यक्रम केले जातात. होय/नाही.

[ग] बीटमधील शाळातील मुलांसाठी खेळ व मनोरंजनाचे कार्यक्रम आयोजित केले जातात — होय/नाही

[ह] व्यक्तिगत व सामुदायिक स्वच्छतेबद्दल दक्षता घेतली जाते. — होय/नाही.

२.५ शाळांच्या संदर्भात खालील गोष्टींची पुर्तता केली आहे आहे किंवा कसे हे पहावे :-

[अ] बीटमधील शाळांचा अभ्यास करुन त्यांच्या विकासाचा कार्यक्रम आखला आहे. — होय/नाही.

[ब] बीटमध्ये प्रौढ शिक्षणाच्या कामाची योजना आखली आहे. — होय/नाही.

[क] बीटमधील शाळा, शाळासमूह योजनेचा लाभ घेतात. — होय/नाही.

[ड] बीटमधील प्रत्येक शाळेला तपासण्यापूर्वी दोन भेटी दिल्या जातात. — होय/नाही.

[इ] प्रत्येक शाळेची वर्षातून एकदा तपासणी केली जाते. — होय/नाही.

२.६ बीटमधील शाळा/शिक्षकांच्या संदर्भात खालील बाबींची पुर्तता केली आहे किंवा कसे हे पाहावे. :-

[अ] प्रत्येक शिक्षकाजवळ आपल्या वर्गाचा/विषयाचा अभ्यासक्रम आहे. — अ ब क ड इ

[ब] प्रत्येक वर्गाचे वार्षिक व घटक नियोजन केलेले आहे. — अ ब क ड इ

[क] शिक्षकांच्या कृतिसत्रातून अध्ययन अध्यापन साहित्य तयार करुन घेतले आहे. — अ ब क ड इ

[ड] शाळा भेटीच्या वेळी कामासंबंधी निश्चित लेखी सूचनया दिल्या आहेत. अ ब क ड इ

[इ] शाळा भेटीच्या वेळी शिक्षकाचे अध्यापन पाहून मार्गदर्शन केले आहे. अ ब क ड इ

[फ] शाळा भेटीच्या वेळी जनता संपर्क साधला जातो. अ ब क ड इ

[ग] शिक्षक-कृतिसत्रे घेताना परिसरातील अन्य शिक्षण संस्थांचे सहकार्य घेतले आहे. अ ब क ड इ

३. मागासलेल्या भागासाठी किमान गुणवत्ता विकास कार्यक्रम :-

- - - - - - - - - - - - - - - - - - - -

[३.१] शैक्षणिकदृष्टया मागासलेल्या भागाची लक्षणे जाणतो. अ ब क ड इ

[३.२] मागासलेल्या भागाची योग्य निवड करतो. अ ब क ड इ

[३.३] गुणवत्ता विकासाच्या कार्यक्रमाची प्रमुख उद्दिष्टे निश्चित करतो. अ ब क ड इ

[३.४] गुणवत्ता विकासाच्या योग्य कार्यक्रमाची निवड करतो. अ ब क ड इ

[३.५] या कार्यक्रमातील स्वत:ची जबाबदारी ओळखून मार्गदर्शन करतो. अ ब क ड इ

४. द्विशिक्षकी शाळांच्या कार्यक्रमात शिक्षण विस्तार अधिकाऱ्यांचा सहभाग :-

- - - - - - - - - - - - - - - - - - -

[४.१] द्विशिक्षकी शाळेची कार्यपध्दती समजून घतो. होय/नाही

[४.२] द्विशिक्षकी शाळांच्या संदर्भात खालील बाबींची पुर्तता झाली आहे.

१] दैनंदिन परिपाठ अ ब क ड इ

२] द्विशिक्षकी शाळेचे वेळापत्रक अ ब क ड इ

३] शिक्षणशास्त्र संस्थेने प्रकाशित केलेल्या साहित्याचा सग्रह शाळेत आहे. अ ब क ड इ

४] बीटमधील द्विशिक्षकी शाळाचे शालेय दप्तर व्यवस्थित आहे. अ ब क ड इ

५] ६ ते ११ वयोगटातील सर्व मुले शाळेत दाखल झाली आहेत. अ ब क ड इ

५. प्राथमिक शाळांच्या मुख्याध्यापकांना मार्गदर्शन करण्यात शिक्षण विस्तार अधिका-यांचा सहभाग :-

---

५.१ बहुशिक्षकी शाळांची वैशिष्टे समजून घेतो अ ब क ड इ

५.२ शाळागृह स्वच्छ व आकर्षक ठेवण्यासंबंधी मार्गदर्शन करतो. अ ब क ड इ

५.३ शाळेला क्रिडांगणाची सुविधा उपलब्ध करून देतो. अ ब क ड इ

५.४ शाळेच्या परिसरात बागेची योजना सुरु करतो. अ ब क ड इ

५.५ शाळेत आरोग्यविषयक उपक्रम सुरु करतो अ ब क ड इ

५.६ शाळेत पिण्याच्या पाण्याची सोय करतो अ ब क ड इ

[५.७] शाळेत मुता-या आहेत की नाही हे पाहतो. अ ब क ड इ

[५.८] शाळेत खेळाचे साहित्य आहे की नाही हे पाहतो. अ ब क ड इ

[५.९] शाळेत सुमृध्द ग्रंथालय सुरु करण्यास प्रेरणा देतो. अ ब क ड इ

[५.१०] शाळेत शैक्षणिक साहित्याचा संग्रह करण्यास प्रोत्साहन देतो. अ ब क ड इ

[५.११] शैक्षणिक साहित्याचा डोळस वापर केला जाईल असे पाहतो. अ ब क ड इ

[५.१२] शाळेत शालेय मंत्रिमंडळाची प्रथा सुरु करतो. अ ब क ड इ

[५.१३] शाळेत वार्षिक स्नेहसंमेलन घडवून आणतो. अ ब क ड इ

[५.१४] शाळेत पूरक आहार योजना सुरु करतो. अ ब क ड इ

[५.१५] शालेय सहलीस प्रोत्साहन देतो. अ ब क ड इ

[५.१६] शाळेतील मुलांच्या सर्जनशीलतेस प्रोत्साहन दिले जाते हे खालील बाबीवरुन कशाप्रकारे पहावे.

अ] हस्तलिखिते होय/नाही

ब] चित्रसंग्रह होय/नाही

क] ऐतिहासिक व भौगोलिक संग्रह होय/नाही

ड] कविता,सुविचार,उतारे यांचा संग्रह होय/नाही

इ] शाळेत मिनी बँकेचे अस्तित्व. होय/नाही

६. प्राथमिक शिक्षकांसाठी गुणवत्ता विकासाच्या कार्यक्रमात शिक्षण विस्तार अधिका-याचा सहभाग :-

६.१ शिक्षक स्वत:च्या शैक्षणिक विकासाकडे लक्ष देतात किंवा कसे हे खालील बाबीवरुन ठरविता येईल.

क] अध्यापन विषयांची पुर्वतयारी करतात	अ ब क ड इ
ख] अभ्यासपूरक कार्यक्रमात भाग घेतात	अ ब क ड इ
ग] संदर्भ ग्रंथाचे वाचन करतात.	अ ब क ड इ
घ] विविध नवनवीन तंत्रांचा अभ्यास करतात.	अ ब क ड इ
च] सामाजिक संपर्क साधतात.	अ ब क ड इ
छ] शिक्षक दररोज किमान १० पाने वाचन व एक पान लेखन करतात.	अ ब क ड इ

६.२ विद्यार्थी विकासासाठी शिक्षक कितपत प्रयत्न करतात याचा पडताळा खालील बाबीवरुन घ्यावा.

अ] हुशार विद्यार्थ्यांसाठी शिष्यवृत्ती परीक्षांचे वर्ग चालवितात.	होय/नाही
ब] मागासलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी विशेष वर्गाचे आयोजन करतात.	होय/नाही
क] अपंग विद्यार्थ्यांसाठी वैद्यकीय तपासणीची सोय उपलब्ध करुन देतात.	होय/नाही
ड] सामाजिक उपक्रमांत सहभागी होण्यास विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहन देतात.	होय/नाही
इ] शिक्षकांच्या सहली सुट्टीमध्ये आयोजित केल्या जातात.	होय/नाही
फ] शिक्षकांचे विज्ञान मंडळ आहे.	होय/नाही.

निवडक विद्यार्थ्यासाठी शिक्षक कार्यान्वित करत असलेल्या गुणवत्ता विकासाच्या उपक्रमात शिक्षण विस्तार अधिका-याचा सहभाग -

७ या उपक्रमात शिक्षण विस्तार अधिका-याने निवडक विद्यार्थ्यांतील सुप्त गुणांच्या विकासासाठी खालील उपक्रम घेतले जातात किंवा कसे यांची पहाणी करावी अशा उपक्रमांत बहुसंख्य विद्यार्थ्यांत खालील क्षमतांचा आढळ झाल्यास ' होय ' व न झाल्यास ' नाही ' असे संबोधावे.

७.१ इ. १ ते ७ वी मधील विद्यार्थ्यासाठी.

[क]	पाहिलेल्या गोष्टीचे वर्णन	होय/नाही
[ख]	चित्रांचे वाचन	होय/नाही
[ग]	बालसभेत सहभाग	होय/नाही
[घ]	नियमित स्वयंअनुलेखन	होय/नाही
[च]	सारांश लेखन	होय/नाही
[छ]	कल्पनाचित्राचे रेखाटन	होय/नाही
[ज]	श्रुतलेखन	होय/नाही
[झ]	कलागुणांची[गायन,संगीत,चित्र कला इ.] जोपासना.	होय/नाही
[ट]	हस्तव्यवसायात[कागदकाम,मात काम,कातरकाम इ.]सहभाग	होय/नाही
[ठ]	खेळांत सहभाग	होय/नाही.
[ड]	परिपाठात नियमित उपस्थीती	होय/नाही
[ढ]	पाठांतर स्पर्धेत भाग	होय/नाही

[ण]	वस्तुसंग्रह	होय/नाही
[त]	स्वत:च्या विचाराचे प्रगटीकरण	होय/नाही
[थ]	स्वयंअध्ययनाची आवड	होय/नाही
[द]	शालेय मंत्रिमंडळात सक्रीय सहभाग	होय/नाही
[ध]	विज्ञानातील प्रयोग	होय/नाही.
[न]	प्रश्नमंजुषेत सहभाग	होय/नाही
[प]	बालवीर/वीरबाला संघटनेत सहभाग	होय/नाही.
[फ]	समाजकार्यात सहभाग	होय/नाही.

विस्तार अधिका-याच्या कामावरुन द्यावयाच्या श्रेणी.

'अ' श्रेणी एकुणात ८० टक्यापेक्षा अधिक आणि प्रत्येक बाबीत किमान ७० टक्यापेक्षा अधिक

'ब' श्रेणी एकुणात ६० टक्यापेक्षा अधिक आणि प्रत्येक बाबीत किमान ५० टक्यापेक्षा अधिक

'क' श्रेणी एकुणात ४० टक्यापेक्षा अधिक प्रत्येक बाबीत किमान ३० टक्यापेक्षा अधिक

'ड' श्रेणी एकुणात २० टक्यापेक्षा अधिक आणि प्रत्येक बाबीत किमान १० टक्यापेक्षा अधिक

'इ' श्रेणी एकुणात २० टक्यापेक्षा कमी.

परिशिष्ट - "फ"

मुलाखत मार्गदर्शिका : गट शिक्षणाधिकारी/उपशिक्षणाधिकारी व शिक्षणाधिकारी यांचेसाठी

विभाग-अ] प्रशासन अधिकार व कर्तव्ये संबंधित कायदेशीर तरतूदीबाबत मत

प्रशासन	कायदेशीर सद्यस्थिती योग्य/अयोग्य	अपेक्षित बदल
१. शालेय व्यवस्थापन		
२. नियंत्रण		
३. मार्गदर्शन		
४. पर्यवेक्षण		
५. वित्तव्यवस्था		
६. समन्वय		
७. सार्वत्रिक शिक्षण योजना		

विभाग - ब] उल्लेखनीय कार्य [प्र.अ.]

अ]

ब]

क]

ड]

विभाग - क] गुणवत्ता वाढ -

१. शिक्षण समिती कारभार योग्य आहे काय ?

२. निर्णय शैक्षणिकदृष्टया योग्य असतात काय ?

३. बैठकीत कोणत्या विषयात रस घेतात ?

४. गुणवत्ता वाढीच्या दृष्टीने कोणते निर्णय घेतलेत ?

५. त्यापैकी कोणत्यांची कार्यवाही केली ?

६. शिक्षक अध्यापन दर्जाबाबत मत

शाळांचा विस्तार - गुणवत्ता -

[सांख्यिकीय माहिती आधारे]

	सद्यस्थितीची योजना	अडचणी	उपाय
१. शाळा संख्या			
२. भौतिक स्थिती			
३. शैक्षणिक स्थिती			
४. मुख्याध्यापक			
५. शिक्षक			
६. विद्यार्थी			

याशिवाय अन्य बाबी संदर्भातील मते -

अ] ---

ब] ---

क] ---

ड] ---

परिशिष्ट - "ग"

मुलाखत मार्गदर्शिका : लोकप्रतिनिधींसाठी

विभाग - अ] कायदेशीर तरतुदी -

प्रशासन	सद्यस्थिती	अपेक्षा
१. शाळा व्यवस्थापन		
२. नियंत्रण		
३. पर्यवेक्षण		
४. मार्गदर्शन		
५. वित्तव्यवस्था		
६. समन्वय		
७. सार्वजनिक शिक्षण योजना		

विभाग - ब] समस्या -

समस्या	त्रुटी	समस्या	उपाय
१. प्रशासकीय			
२. वित्त			
३. नियंत्रण			
४. मार्गदर्शन			
५. समन्वय			

विभाग - क] शाळांची स्थिती व अपेक्षा -

[कार्यालयीन माहिती, आकडेवारीच्या आधारे]

	सद्यस्थितीची योग्यता	अडचणी	उपाय
१. शालेय इमारत			
२. साधन-सामुग्री			
३. शिक्षक			
४. मुख्याध्यापक			
५. निरीक्षक			
६. शिक्षण अधिकारी			
७. विद्यार्थी			

विभाग - ड] परस्पर संबंध -

	चांगले	बरे	संघर्षाचे
१. सभापती/पंचायत समिती सदस्य			
२. सभापती/गट शिक्षण अधिकारी			
३. सदस्य/शिक्षण अधिकारी, जिल्हा परिषद			
४. शिक्षण समिती / जिल्हा परिषद जिल्हा परिषद शिक्षण सभापती/ शिक्षणाधिकारी/ जिल्हा परिषद अध्यक्ष			

याशिवाय अन्य बाबी संदर्भातील मते

अ] ------------------------------------

ब] ------------------------------------

क] ------------------------------------

ड] ------------------------------------

परिशिष्ट - "ह"

मुलाखत मार्गदर्शिका : शिक्षणतज्ज्ञ, शिक्षणप्रेमी व्यक्तिंसाठी

विभाग- अ] शिक्षणअधिकारी -

१. दर्जा
२. अधिकार
३. कर्तव्ये
४. निरीक्षक-दर्जा
५. अधिकार
६. कर्तव्ये
७. या नेमणुकीबाबत कायदेशीर तरतुदी

विभाग- ब] जिल्हा परिषद शाळांची स्थिती व दर्जा यासंबंधीत सूचना -

अ] ------------------------------------
ब] ------------------------------------
क] ------------------------------------
ड] ------------------------------------

विभाग- क] वित्तव्यवस्था -

क-१] वित्तव्यवस्था -

क-२] अपेक्षित बदल -

शिक्षण समिती दर्जा, वाढ व उत्तम प्रशासनासंदर्भातील अन्य सूचना -

अ] ------------------------------------
ब] ------------------------------------
क] ------------------------------------
ड] ------------------------------------

परिशिष्ट - "ज"

संशोधकाने दिलेल्या भेटी "स्थळे"

१] जिल्हा परिषद, प्राथमिक शिक्षण विभाग, सांगली [मुलाखत, माहिती, व निरीक्षण]

२] पंचायत समिती, कवठेमहंकाळ [शिक्षण विभाग] [मुलाखत,माहिती व निरीक्षण]

३] पंचायत समिती,वाळवा [शिक्षण विभाग] [मुलाखत,माहिती, निरीक्षण]

४] के.बी.पी.कॉलेज, इस्लामपूर, ता.वाळवा, जि.सांगली [ग्रंथालय]

५] आझाद कॉलेज ऑफ एज्युकेशन, सातारा [ग्रंथालय]

६] शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर [नानासाहेब खर्डेकर, ग्रंथालय]

७] पुणे विद्यापीठ, पुणे [जयकर ग्रंथालय]

८] पद्मभूषण वसंतराव दादा पाटील कला, वाणिज्य, विज्ञान महाविद्यालय, कवठेमहंकाळ [मुलाखत]

९] लोकमान्य टिळक विद्यापीठ, पुणे [ग्रंथालय]

१०] बापूजी साळुंखे महाविद्यालय, कराड, जि.सातारा [मुलाखत]

११] यशवंत हायस्कुल, कराड [मुलाखत]

१२] कन्या महाविद्यालय, इस्लामपूर [मुलाखत]

१३] सांगली नगरपालिका शिक्षण मंडळ कार्यालय, सांगली [निरीक्षण]

१४] कॉलेज ऑफ एज्युकेशन,कराड [ग्रंथालय]

१५] कल्पवृक्ष शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, जयसिंगपूर [मुलाखत]

१६] महांकाली सहकारी साखर कारखाना लि.,कवठेमहंकाळ [मुलाखत]

१७] राजारामबापू पाटील सहकारी साखर कारखाना, साखराळे [मुलाखत]

१८] कवठेमहंकाळ व वाळवा तालुक्यातील पगार विभाग व केन्द्रशाळा
पगार विभाग - वाळवा, इस्लामपूर, बागणी, कामेरी, कवठेमहंकाळ, रांजणी, हिंगणगाव, ढालगाव, तिसंगी, देशिंग.
केन्द्रशाळा - नांगोळे, लंगरपेठ, कवठेमहंकाळ, देशिंग, रांजणी, येलूर, भिलवडी, अंकलखोप, चिकुर्डे, तांदुळवाडी.
[मुलाखत, माहिती, प्रश्नावली व निरीक्षणे]

परिशिष्ट - "ल"

नकाशे

१. भारताचा नकाशा [राजकीय]

२. महाराष्ट्राचा नकाशा [राजकीय]

३. सांगली जिल्हा नकाशा [राजकीय]

४. वाळवा तालुका नकाशा

५. कवठेमहंकाळ तालुका नकाशा

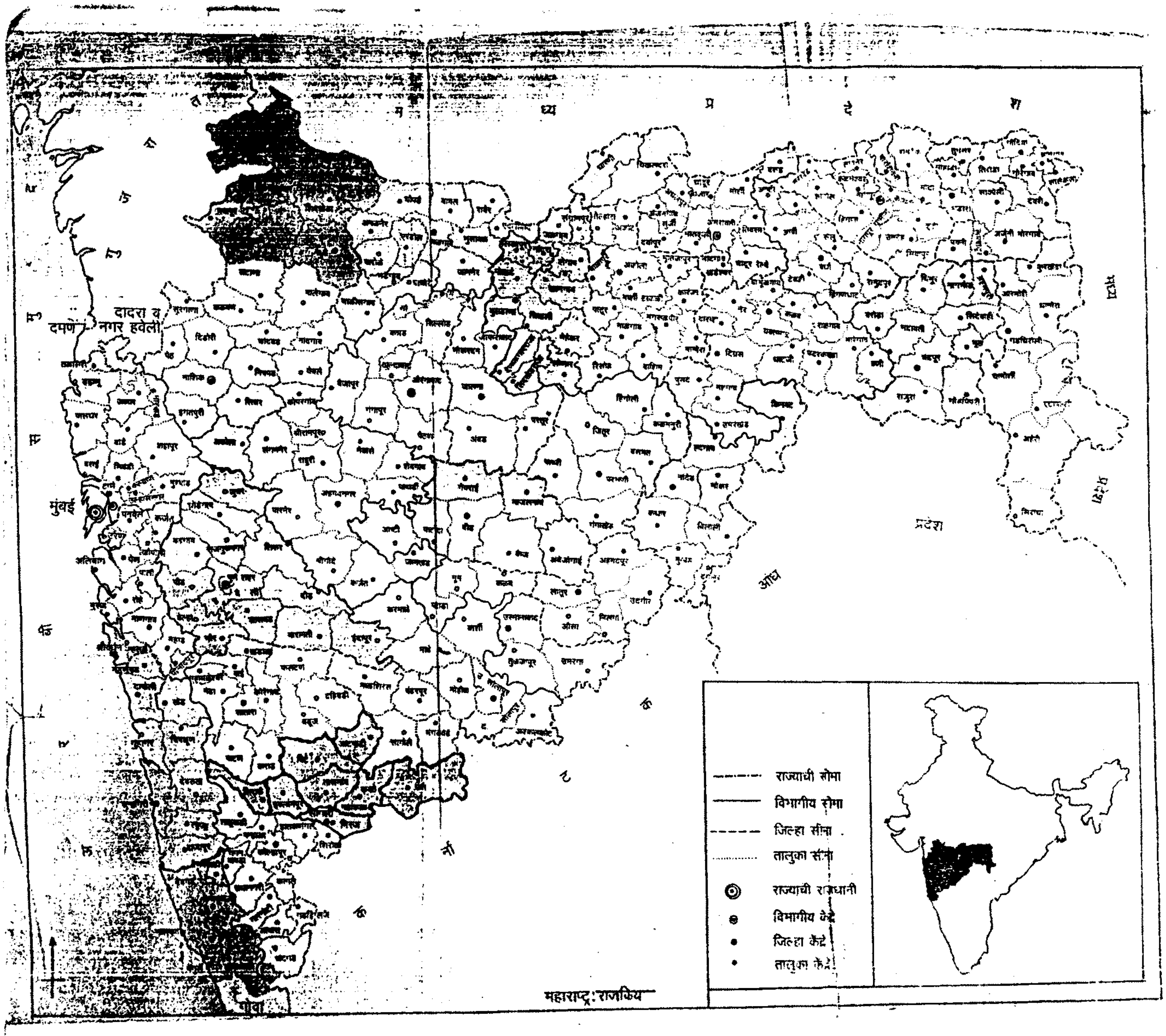
दादरा व नगर हवेली
दमण
मुंबई
प्रदेश
आंध्र
गोवा
राज्याची सीमा
विभागीय सीमा
जिल्हा सीमा
तालुका सीमा
राज्याची राजधानी
विभागीय केंद्र
जिल्हा केंद्र
तालुका केंद्र
महाराष्ट्र: राजकिय

आटपाडी
खानापूर
वाळवा
तासगांव
शिराळा
जत
कवठेमहांकाळ
मिरज

सांगली

परिशिष्ट - "म"

मुलाखतीसाठी कांही निवडक व्यक्तिंची नावे

१. मा. डी.सी.लोंढे, सहा.प्रौढ शिक्षण अधिकारी, सांगली
२. मा. संपतराव महिपतराव गायकवाड, उपशिक्षणाधिकारी, जि.प.,सांगली
३. मा. बी.एम.कोकाटे,गटशिक्षणाधिकारी, पंचायत समिती, कवठेमहांकाळ
४. गटशिक्षणाधिकारी, पंचायत समिती, वाळवा
५. मा. सौ.एन.एस.पट्टणशेट्टी,सहा.शिक्षणाधिकारी, जि.प.सांगली.
६. मा. ह.ज.गायकवाड, शिक्षणाधिकारी, जिल्हा परिषद, सांगली
७. मा. कुंभार, अधिक्षक, प्राथमिक शिक्षणविभाग, जिल्हा परिषद, सांगली
८. मा. ना.ब.भोसले, निवृत्तप्राचार्य, ओव्हरसियर्स कॉलनी, सांगली
९. मा. एन.के.फडणीस, प्राचार्य, डी.एड्.कॉलेज, मिरज
१०. मा. अ.कोरे, प्राचार्य, सोनाबाई सगरे डी.एड्.कॉलेज, कवठेमहांकाळ
११. मा. आर.डी.भोसले, मुख्याध्यापक, बॉईज हायस्कूल, कवठेमहांकाळ
१२. मा. आबासो बाबुराव पाटील, अध्यक्ष, पुरोगामी शिक्षक समिती,महाराष्ट्र
१३. मा. पी.डी.कदम, माजी चेअरमन, प्रा.शिक्षक बँक, सांगली
१४. मा. आर.डी.राडे, प्राचार्य, कन्या महाविद्यालय, इस्लामपूर
१५. मा. पी.बी.पाटील, निवृत्त प्राचार्य, अध्यक्ष, नवभारत शिक्षण मंडळ,सांगली
१६. मा. एस.डी.भोसले, मुख्याध्यापक,एम.के.जाधव हायस्कूल, अग्रण-धुळगाव
१७. मा. आ.अजितराव शंकरराव घोरपडे, अध्यक्ष, कोंगनोळी शिक्षण संस्था
१८. मा. आ.जयवंतराव राजाराम पाटील, अध्यक्ष, कासेगाव शिक्षण संस्था
१९. मा. नानासो गणपती सगरे, संस्थापक,ज्ञानभारती शिक्षण संस्था,कवठेमहांकाळ
२०. मा. सौ.एस.एन.पाटील, सभापती, पंचायत समिती, कवठेमहांकाळ
२१. मा. शिवाजीराव कृष्णाजी शेंडगे [माजी राज्यमंत्री, महाराष्ट्र]
२२. मा. कॅ.आबासाहेब भाऊसाहेब भोसले [ग्राम-शिक्षण सभापती] अग्रण-धुळगाव

संदर्भ ग्रंथ सूची

मराठी - हिंदी -

१] श्री.प.सोहोनी, : मानवी हक्क, [नाशिक : अशोक टिळक] नागरिक प्रेस, आग्रा रोड, १९६८.

२] एम.आर.शाह,: ॲडमिनिस्ट्रेशन ॲण्ड फायनान्स ऑफ प्रायमरी एज्युकेशन इन द प्रोव्हीन्स ऑफ बॉम्बे, [बॉम्बे : द लोकल सेन्स] गव्हर्मेन्ट प्रेस, १९५०.

३] ग.ब.जोशी, ना.वि.पाटणकर, : महाराष्ट्रातील शैक्षणिक प्रशासन, [पुणे : ज्योति प्रकाशन], १९६१.

४] एस.एन्.मुकर्जी, : ॲडमिनिस्ट्रेशन ऑफ एज्युकेशन इन इंडिया, [बडोदा : आचार्य बुक डेपो] रावपुरा रोड, १९६१.

५] र.म.वर्तक, : महाराष्ट्र राज्यातील शैक्षणिक प्रशासन आणि जिल्हा जिल्हा परिषद, [डोंबिवली] १९७५.

६] ग.वि.अकोलकर, ना.वि.पाटणकर, : शालेय व्यवस्थापन, [पुणे : निळकंठ प्रकाशन].

७] ताम्हणकर, : शैक्षणिक प्रशासन व नियोजन.

८] गीता गद्रे, ल.रा.गद्रे, : शिक्षणाचा इतिहास, भाग-३.

९] अहिरे, बोंदार्डे, : शिक्षणाचे अर्थशास्त्र.

१०] गुरुनाथ नाडगौडे, : सामाजिक संशोधन पध्दती.

११] चंद्रकुमार डांगे, : भारत आणि जगातील शिक्षण - तौलनिक अभ्यास [पुणे : नूतन प्रकाशन].

१२] पाठक एवं त्यागी, : भारतीय शिक्षा के आयोग।

१३] पी.डी.पाठक, : भारतीय शिक्षा और उसकी समस्याएँ, [आग्रा : विनोद पुस्तक मंदिर].

१४] जे.सी.अग्रवाल, : नयी शिक्षा-नीती, [दिल्ली : प्रभात प्रकाशन]

१५] एम.जी.माळी, : ग्रामीण शिक्षणाची नवी दिशा व कांही प्रयोग, [पुणे : निळकंठ प्रकाशन],

१६] टी.एन.चोपडे, : ग्रामीण शिक्षणाची मूलतत्वे, [पुणे, सदाशिव पेठ]

१७] चंद्रकुमार डांगे, : भारतीय ग्राम-शिक्षण, [पुणे, निळकंठ प्रकाशन]

१८] गोखले, वा.ब.कर्णिक, : ग्रामीण पुनर्रचना व शिक्षण, [कोल्हापूर : मौनी विद्यापीठ],

१९] वर्मा, एवं उपाध्याय, : शैक्षिक एवं व्यावसायिक निर्देशन, [आग्रा : विनोद पुस्तक मंदिर],

२०] अ.स.जोशी, : नैतिक व अध्यात्मिक शिक्षण - आवश्यकता व दिशा, [मेहकर : चैतन्य प्रकाशन] जि.बुलढाणा, महाराष्ट्र,

२१] उषा आठवले,: मुलांचा कल कसा ओळखावा। [पुणे : उन्मेष प्रकाशन]

२२] मो.ग.पिंपळखरे, सौ.चौधरी, : व्यावसायिक जीवनाची प्रवेशद्वारे,: [पुणे : विद्यार्थी गृह प्रकाशन],

२३] नागपुरे, व.रा. [अनु.], : राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - १९८६, शैक्षणिक आव्हानाकडून कृति कार्यक्रमाकडे [पुणे : महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद] १९८७,

२४] नाडगोंडे, गुरुनाथ, : सामाजिक संशोधन पध्दती [कोल्हापूर; फडके प्रकाशन] १९८६,

२५] पंडित, बन्सीबिहारी, : शिक्षणातील संशोधन अभिकल्प, [पुणे : नूतन प्रकाशन] १९८९,

२६] बापट, भा.गो., : शैक्षणिक संशोधन [पुणे,:नूतन प्रकाशन] १९८९,

२७] भिंताडे वि.रा., : शैक्षणिक संशोधन पध्दती, [पुणे : नूतन प्रकाशन] १९८९.

२८] महाराष्ट्र शासन, शिक्षण विभाग, : माध्यमिक शाळा संहिता, [पुणे : नूतन प्रकाशन] सुधारित आवृत्ती, १९९२.

२९] मुळे, रा.शं., उमाठे, वि.तु., : शैक्षणिक संशोधनाची मूलतत्वे [नागपूर : महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथ निर्मिती मंडळ] द्वितीय आवृत्ती, १९८७.

३०] संत, दु.का., : संशोधन पध्दती, प्रक्रिया व अंतरंग [पुणे : विद्यार्थी गृह प्रकाशन] द्वितीयावृत्ती, १९८८,

३१] हरोलीकर, पानसे, : शैक्षणिक संदर्भ कोश : शिक्षणातील मानसशास्त्र व शैक्षणिक प्रशासन [पुणे : चिरंजीव ग्रंथ प्रकाशन] १९७०.

ENGLISH -

Best, J.W., Khan, J.V. : Research in Education, (New Delhi : Prentice Hall of India Pvt.ltd.) 1989

Buch, M.B. (Ed.) : A Survey of Research in Education, (Baroda : Centre of Advanced Study in Education M.S.University of Baroda)

Buch, M.B. (Ed.) : Second Survey of Research in Education, (Baroda : Society for Educational Research and Develppment), 1979

Buch, M.B. (Ed.) : Third Survey of Research in Education, (New-Delhi : NCERT) 1986

Buch, M.B. (Ed.) : Fourth Survey of Research in Education, (New-Delhi : NCERT) 1988

Campbell, W.G. : Form and style in thesis writing, (Boston : Houghton Mifflin Company) Third Ed.1969

<u>शासकीय प्रकाशन हस्तपुस्तिका</u> -

शिक्षणविषयक कागदपत्रे -

१] प्राथमिक शिक्षक सेवा नियमावली

२] माध्यमिक शिक्षक सेवा नियमावली, परिपत्रके

३] कार्यालयीन नोंदपत्रके, अहवाल, इतिवृत्त

<u>नियतकालिके व वृत्तपत्र</u> -

१] <u>योजना</u> : ऑक्टो-९५, पृ.१२ : शिक्षणव्यवस्था आणि ग्रंथालये - परस्पर संबंध

२] <u>योजना</u> : मे-९६, पृ.१० : शिक्षक प्रशिक्षणाचे महत्व : प्रम.जी.माळी
शिक्षणाच्या माध्यमातून समाजोन्नती : पी.डी.इजेका, पृ.१९
प्राथमिक शिक्षणासाठी पौष्टिक आहार, पृ.५१

३] <u>योजना</u> : फेब्रु-९६, पृ.११ : केन्द्र राज्य वित्तीय संबंध आणि दहावा वित्त आयोग : शिवाजी पाटील

५] <u>योजना</u> : अंक-४, ऑक्टो-९६, पृ.९ : प्राथमिक शिक्षणाच्या सार्वत्रीकरणासाठी प्रोत्साहन योजनांचे लाभार्थी किती ? : लिला पाटील

६] <u>शिक्षण समीक्षा</u> : ऑक्टो-नोव्हे-९६, पृ.१४२ : भ्रष्टाचार विरोधी मोहीम

७] <u>शिक्षण समीक्षा</u> : एप्रिल-मे-जून-जुलै-९६, अंक १ व २, पृ.३६ : मुख्याध्यापकांची शाळा, काळाची गरज : बाबानंदन पवार, महल, नागपूर

८] <u>दि एज्युकेशनल रिव्ह्यू</u> : डिसें-९५ : आशियायी देशांमधील शैक्षणिक नियोजन : जे.पी.नाईक
भारतातील शैक्षणिक नियोजन व्यवस्था : तपस मुजुमदार, पृ.२१

९] जर्नल ऑफ एज्युकेशन ॲण्ड सोशल चेन्ज : जुलै-सप्टेंबर-८८ : ईश्युज इन एज्युकेशनल प्लॅनिंग इन इंडिया : अनु. सुविधा फीचर्स,पुणे

१०] शिक्षण आणि समाज : अंक-१, ऑक्टोबर-डिसेंबर- : शैक्षणिक नियोजन यशस्वी कसे होईल : सतीश पोरे, पृ.३०

११] जीवन शिक्षण

१२] शिक्षण संक्रमण

१३] भारतीय शिक्षण : वर्ष १३ वे, अंक १२, डिसें-८० : शालेय ग्रंथालय, आजचा विद्यार्थी व शासनाचे कर्तव्य, : ढेरे, प्र.ना.

शैक्षणिक वातावरण निर्मिती : भडभडे, सु.द.,वर्ष १४ वे, अंक ११, नोव्हें.-८१

१४] शिक्षण समीक्षा : वर्ष २४ वे, अंक १-२, जून-जुलै,९१ : शैक्षणिक संशोधन का व कशासाठी ? : पोरे, सतीश

१५] महाराष्ट्र मराठी अध्यापक : अंक-२, जुलै,७६ : सेवांतर्गत प्रशिक्षणाचे नियोजन, : जगताप, बी.टी.

शालेय शिक्षणात सृजनशीलतेचा निकाल : सोनवणे राजकुंवर, अंक-३, मार्च-९१

१६] शिक्षण भारती : वर्ष-१, अंक-२, जुलै-९२ : राष्ट्रीय शिक्षणाच्या संदर्भात मूल्यशिक्षण आणि त्याची माध्यमिक स्तरावरील सद्य:स्थिती : देवस्थळी, रा.भा.

शिक्षणातील भारतीय मूल्ये : नरसिंहन, व्ही.एस., वर्ष-१, अंक-२, एप्रिल-९२

१७] शिक्षण संक्रमण : अंक-१०, ऑक्टो-८६ : शैक्षणिक संशोधनात शिक्षकांचा सहभाग : उमाठे, विद्याधर

<u>वृत्तपत्रे</u> -

१] २ मार्च,१९९४ : <u>लोकसत्ता</u> : मुलींची शिक्षणातील गळती थांबविण्या- साठी उपक्रम

२] २९ नोव्हें.,१९९४ : <u>पुढारी</u> : हंगामी पध्दतीवर नेमणूक केलेल्या शिक्षकांना पगार न दिल्याने नाराजी

३] २३ जुलै,१९९५ : <u>सकाळ</u> : अंध, अपंग, गरीब मुलांसाठी कुपवाडमध्ये संस्थेची स्थापना

४] ८ एप्रिल,१९९५ : <u>पुढारी</u> : डी.एड्. बेकारांची ससेहालपट थांबवा

५] ३ जुलै,१९९५ : <u>तरुण भारत</u> : शिक्षकांचे विविध प्रश्न शासनाशी चर्चा करुन सोडवू, : ना.आण्णा डांगे

६] २२ जुलै,१९९५ : <u>पुढारी</u> : सांगली शिक्षण संस्थेच्या पालकांचा दुजाभाव धोरण बदलणे अत्यंत गरजेचे [पालकांचे मत]

७] ९ जुलै,१९९५ : <u>पुढारी</u> : शिक्षकांची कामे करण्यामध्ये वेगळया समाधानाचा प्रत्यय, आम.शरद पाटील

८] ९ जुलै,१९९५ : <u>पुढारी</u> : पलुस परिसर शिक्षणक्षेत्रात आघाडीवर

९] २८ डिसेंबर,१९९४ : <u>पुढारी</u> : महाराष्ट्र राज्य शिक्षण परिषदेची स्थापना

१०] ४ डिसेंबर,१९९४ : <u>पुढारी</u> : भावी पिढीत संस्कारक्षम शिक्षण देण्याची गरज [सदाशिव पाटील, विटा नगराध्यक्ष]

११] ४ डिसेंबर,१९९४ : <u>पुढारी</u> : प्राथमिक शिक्षक समितीचा मोर्चा, दिनांक २२.१२.९४ रोजी धरणे आंदोलन

१२] ३ जुलै,१९९५ : <u>तरुणभारत</u> : प्राथमिक शिक्षक निवड यादीबाबत शिक्षणाधिका-यांना निवेदन

१३] २३ जुलै,१९९५ : <u>सकाळ</u> : लक्षावधींना अनुत्तीर्ण करणारी शिक्षण-व्यवस्था दुख:दायकच, पाटील, पी.बी.

१४] १ जुलै,१९९५ : <u>सकाळ</u> : प्राथमिक शिक्षकांच्या मागणीवर अधिवेशनात निर्णयाची अपेक्षा

-****-